OD WYDAWCY

Dzieci to jedna z grup społecznych, których losy długo pozostawały poza głównym nurtem badań historycznych. Tak jak prof. Maria Bogucka wskazywała, że kobiety i najuboższych, począwszy od średniowiecza aż do XVIII w., można traktować jako milczącą część społeczeństwa, tak dzieci należałoby uznać za pozbawioną głosu grupę niezależnie od epoki historycznej. Dopiero nabywana wraz z dorastaniem umiejętność pisania zmienia ten stan rzeczy, umożliwiając powstanie materiałów źródłowych pochodzących spod pióra najmłodszych. Należy jednak przy tym pamiętać, że umiejętność ta była mocno uwarunkowana przez czynniki społeczne oraz ekonomiczne. Nie oznacza to, że pomimo tego dokuczliwego deficytu materiału źródłowego tematyka opracowań zorientowana wokół dzieci i dzieciństwa nie cieszy się rosnącym zainteresowaniem. Jeśli spojrzeć na rozwój tej problematyki, w historiografii zachodnioeuropejskiej niewątpliwie ważnym punktem odniesienia dla studiów nad dzieciństwem jest publikacja francuskiego historyka Philippe'a Ariès'a z 1960 r. zatytułowana *L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime*[1]. I tak jak nie powinno dziwić, że we Francji tematyki tej podjął się badacz pozostający pod wpływami szkoły Annales, tak samo nie budzi większego zaskoczenia okoliczność, że na polu historiografii polskiej temat ten był chętnie eksplorowany m.in. przez historyków z kręgu Komisji Historii Kobiet PAN. Po pierwsze zagadnienie to zdaje się być zakorzenione w historii kobiet, chociażby poprzez wątek macierzyństwa czy – w szerszej perspektywie – rodzicielstwa. Po drugie, można pokusić się o stwierdzenie, że członkinie i członkowie Komisji, dostrzegając potrzebę emancypacji kobiet i przywrócenia im podmiotowości, pozostawali wrażliwi na konieczność zastosowania podobnego zabiegu wobec innej, podobnie dotychczas marginalizowanej w dominującej narracji historiograficznej grupy, tj. dzieci.

Muzeum Dzieci Polskich – ofiar totalitaryzmu ze względu na swoją misję jest instytucją szczególnie predestynowaną do popularyzacji zagadnień związanych z historią małoletnich. Koncentruje ono swoją działalność na analizie losów dzieci podczas II wojny światowej. Szczególne miejsce w tych badaniach zajmują najmłodsi, którzy w czasie zawieruchy wojennej zamieszkiwali Litzmannstadt albo znaleźli się w tym mieście. Dotyczy to m.in. osadzonych wraz z rodzicami w obozach przesiedleńczych, uwięzionych w getcie, w obozie dla dzieci polskich przy ul. Przemysłowej, wysłanych do III Rzeszy w celach germanizacji czy ofiar Wielkiej Szpery. Na przykładzie tylko jednego ośrodka jesteśmy w stanie dostrzec wyjątkowe okrucieństwo, którego ofiarami stały się dzieci w latach 1939–1945. Towarzyszy nam przy tym świadomość, że jest to

1 P. Ariès, L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime, Paryż 1960. Wydanie polskie: Historia dzieciństwa. Dziecko i rodzina w dawnych czasach, Gdańsk 1995.

jedynie fragment obrazu dziecięcych cierpień doświadczanych w okresie II wojny światowej. Czasopismo, którego pierwszy numer oddajemy dzisiaj w Państwa ręce, ma się stać forum, na którym dzieci odzyskają swoją podmiotowość, a ich doświadczenia, tak bardzo różnorodne, zostaną przypomniane. Chciałabym, aby ten periodyk stał się w przyszłości wielopłaszczyznową i interdyscyplinarną przestrzenią dla rozważań o losach dzieci uwikłanych w historię.

Sylwia Wielichowska